

אופיינית כיצד ניתן להעשיר פקיד בכיר על חשבון כספי משלם המיסים, במחיר החלטה אחת.

מה הקשר בין פרשות

"נתיבי נפט" ו"אוטוקארס"?

ל כאורה אין שום קשר בין שתי השערוריות הכלכליות המעסיקות עתה את המדינה. למעשה הקשר ביניהם הוא הדוק ביותר למרות השוני במהות השערוריות. שערוריית פשיטת הרגל של אוטוקארס, אינה רק שערורייה שתגרום הפסד של עשרות מיליוני ל"י למדינה, שוב מכספי משלם המיסים. זוהי שערורייה של מדיניות כלכלית כושלת; של ניהול כושל, כמעט פלילי; של הונאת שלטונות מסי'הכנסה; של הגשת מאזני שקר, של רמאות בקנה-מידה חסר תקדים, אפילו לגבי שערוריות כלכליות קודמות במדינה כמו פרשות ג'ימי לוי או סומרפין.

שערורייה זו לא רק שפגעה בכיסיהם של האזרחים ובמשק הציבורי, אלא, קרוב לוודאי, גם בחייהם של אזרחים רבים. על צד זה של הבעייה טרם מדברים כיום, כיוון שאיש טרם ערך מחקר בחייהם של כמה מאזרחי המדינה עלתה פרשת אוטוקארס?

אחד הסודות הכמוסים ביותר של אוטוקארס, שהיה ידוע לכל השותפים רק לא למשרד התחבורה, היתה פרשת ההגנה הפגום במכוניות טריווף, שהורכבו במפעלי אוטוקארס. פרשה בטיחותית אחרת, שהתגלתה דווקא במערכת הביטחון, נגעה לליקויים במנגנוני מנועולי הדלתות במכוניות מדגם סוסיטא, גרמה בכמה מקרים להעפת נהגים בשעת עצירה פתאומית ולמותם.

במשך זמן רב פשטו גם שמועות עקשניות שמפעלי

שניהל חברה ממלכתית כאילו היתה רכוש הפרטי, עם כל הכרוך בכך. לא היה איכפת לו שיגנבו כמה מיליונים מכספי המדינה, כל זמן שעילות החברה שבהנהלתו אינה נפגעת.

אמר עליו אחד מראשי המשק במדינה: "אני מעדיף שיגנבו אצל מוטי עשרה מיליון ל"י בשנה, מאשר לתת את ההפקה למרדכי חן. אצלו לא יגנבו אולי אפילו אגורה. אבל המדינה תפסיד 100 מיליון ל"י בניהול כושל."

מאז נכנס לתפקידו ביוני 1967, עבד מוטי פרידמן כמנכ"ל נתיבי נפט בהתנדבות. רק ביוני 1970 הוחלט לשלם לו שכר, רטרואקטיבית. חלק משכר זה נתן מוטי פרידמן כתרומה למכון הנפט.

השאלה היא: האם השתלמה ההתנדבות של פרידמן למדינה? שכן, במהלך העדויות המושמעות בפני ועדת ויתקון מסתבר שלא היה כמעט פיקוח על מעשיו של פרידמן. היה בו אמון עיוור, החל בסגן שרי-האוצר, האחראי לענייני הנפט, וכלה בראשי מערכת הביטחון. אמון עיוור זה מנע כל אפשרות של חקירה בנעשה בנתיבי נפט.

כתוצאה מכך ניהל מוטי פרידמן כמעט לבדו גם את כל המגעים והעסקות של מכירת הנפט שהופק בסיני לחברות זרות בחו"ל. כשם שלא היה עליו פיקוח בתחום ההפקה, כך לא היה עליו פיקוח צמוד בתחום המכירה. קיבלו את הדו"חות שלו ואת ההסכמים הגמורים שהביא.

איש אינו יכול לדעת כיום איך נעשו ההסכמים, אם מישהו הפיק מהם טובת הנאה פרטית או לא, ואם המדינה הפיקה את מקסימום הרווחים מהנפט של סיני.

בעיות אלה כמעט ואינן מתעוררות בוועדת ויתקון. התשובות להן מצביעות כי הפסול אינו באיש, אלא בשיטה שהביאה למינויו והעסקתו בשירות המדינה.

נדיבות על

חשבון הציבור

פ רק מאלף בתורת ביזון כספי המדינה, ניתן באותו חלק של העדויות שהושמעו בוועדת ויתקון, אשר התייחסו לפרשת דני קמחי.

רביסרן (מיל.) דני קמחי הגיע לגדולה אחרי שהיה מזכירם של לוי אשכול ונחמס ספיר כשעבדו בחברת מקורות. הוא הוכנס בסוד ענייני הנפט בישראל מראשיתם. היה סגן מנכ"ל נפטא, עד שמונה כמנכ"ל חברת הגז הממשלתית מגז.

הוא שירת במלחמת ששת הימים יחד עם מוטי פרידמן, ויחד עימו הופקד על ניהול חברת נתיבי נפט מייד בתום המלחמה. קמחי שוחרר מתפקידו בתום 19 חודשי עבודה, אחר שהועלו נגדו חשדות כי העלה צפונה ציוד מיכני כבד של חברת נתיבי נפט כדי להעסיקו לצרכים פרטיים. בגלל חשדות אלה נצטר קמחי השבוע יחד עם שמואל הרצפלד, האחראי על הציוד של חברת מגז.

כאשר חשדו חברי הדיקטוריון של נתיבי נפט, כי דני קמחי הוא גנב והחליטו על פיטוריו, הם החליטו לשלם לו משכורת רטרואקטיבית עבור 19 החודשים בהם עבד "בהתנדבות". מסתבר שהממונים על כספי הנפט היו נדיבים מאוד, שילמו לקמחי כ-57 אלף ל"י, שכללו משכורת, תשלום עבור חופשה שלא נוצלה ודמי פיטורים.

מה ששכחו לציין בהודמנות זו הוא שכל אותה תקופה קיבל דני קמחי משכורת והטבות כספיות ניכרות גם מחברת מגז שהוא היה מנהלה הכללי. היתה זו דוגמה

קמחי: משכורת ענק בהתנדבות

פרידמן: עסק פרטי של..אלך סיני

ההרכבה של שובינסקי משוקים בארץ משאיות לייאנון פגומות, שלא ניתן לשווקם במדינות אחרות, ובתוכן גם כאלה שהוחזרו על ידי לקוחות במדינות אחרות בגלל הליקויים שהתגלו בהם.

בשעתו ניסה עזר וייצמן, בתקופה הקצרה בה כיהן כשר-התחבורה, לחקור יריעות אלה. הוא הטיל את החקירה על מודיעין אזרחי, אך כשם שלא ניתן היה לשותפו של שובינסקי לגלות את האמת על מאזני החברה והניגלת החשבונות שלה, כך לא הצליחו החוקרים לגלות דבר על יבוא המשאיות הפגומות.

הקשר בין שערוריות נתיבי נפט ואוטוקארס הוא בכך ששתייהן הן תוצאה של אותה שיטה משקית. בהם מופיעים מפעלי ענק, במחזור של מאות מיליוני ל"י, ללא כל מערכת חוקים והנחיות קבועות, הקובעים מה מותר ומה אסור; ללא פיקוח צמוד, כשכל מי שקשור בדבר מנסה לחפות על כשלונות, מחדלים, ביזבוזים והפסדים ולהסתיר את השערוריה מעיני הציבור, הצריך בסופו של דבר לשלם את החשבון.

קשר של שתיקה.

סודיות וחיפוי

ה עובדה הנוראה והמדהימה ביותר בפרשיות השערוריות הכלכליות, היא העובדה שהדברים הנחשפים עתה לעיני הציבור היו ידועים במשך שנים לאחרים לכך, ואיש מהם לא נקף אצבע כדי להפסיק את השערוריות. שרי הממשלה, הפקידות בכירה, ראשי המשק הממלכתי וההסתדרותי, ידעו על מה שמתרחש בנתיבי נפט ואוטוקארס. אך השערוריות הגיעו לכלל חקירה ופירסום רק הודות למקרים ופעילותם של בודדים.

מוזעזע לראות כיום בעלי תפקיד בכירים בממשלה ובמשק, המנסים להתנער מכל אחריות בטענה של "לא ידעתי", עדותו של מאיר עמית, מנכ"ל כור, בפני ועדת

דינשטיין: שווא ובלוי גיבוי

הכלכלה של הכנסת, בה נחשפת שערוריית אוטוקארס, היא דוגמה אופיינית לכך. עמית, העומד בראש קונצרן שהיה במשך שנים שותף למפעלי שובינסקי, טען השבוע לא רק שלא ידע מה מתרחש במפעלים, אלא שכל נסיון נותני להשיג מידע על "הליכלון" במפעלים עלו בהוהו, לגבי מי שעמד בראש אגף המודיעין בצה"ל זו טענה מזוהה מאוד. מאידך, היה זה עמית שהצהיר כי "הליכלון" שהיה ידוע לו הובא לידיעתם של השרים הנוגעים בדבר, שלא נקפו אצבע, המשיכו להזרים עשרות מיליוני ל"י מכספי המדינה למפעלי הכושלים של שובינסקי.

עובדות אלה, כמו קשר השתיקה סביב מה שהתחולל בנתיבי נפט, מטילים צל כבד על פעולותיהם של מוסדות ממלכתיים כמו המשטרה, מבקר המדינה, או שלטונות מס ההכנסה.

אם מעשים פליליים בהיקף רחב, המתגלים עתה, יכלו להתרחש במדינה במשך שנים, מבלי שהמשטרה, מבקר המדינה ושלטונות המס ידעו על כך, מה התועלת במוסדות דות אלה? אם ניתן להעלים ממש הכנסה ניכרית בסך 14 מיליון ל"י; אם ניתן למשוך רווחים בסכומים של מאות אלפי ל"י ללא תשלום מס במקור, כפי שעשה יצחק שריבנסקי; אם ניתן לתת לעשרות פקידים הטבות כספיות ברבבות ל"י מבלי ששלטונות מס ההכנסה ינקפו אצבע, איזו סמכות מוסרית יש לשלטונות המס להתרעם על ניי שומים קטנים המעלימים כמה מאות ל"י?

על רקע זה מצלצלת אזהרתו של נציב מסי-ההכנסה, יעקב תמיר, השבוע, כי למסי-ההכנסה יש מידע מקיף על רבבות עסקים במדינה ולכן לא כדאי להעלים מס, כבדיחה ולעג לרש.

רשימת הקלון של

"מקבלי ההטבות"

אם יש משונו היוכי בשערוריית אוטוקארס, אלה הם הגילויים המלאים על שיכבת "מקבלי ההטבות", שקיבלו הנחות או טובות הנאה אחרות ממפעלי שובינסקי, יש למתוח קו ברור בין אלה שקיבלו סתם הנחות כלקוחות, אפילו אם הם אישי-ציבורי, לבין אלה שקיבלו הנחות והטבות אחרות שהיתה יכולה להם להיות הש"פעה ישירה או עקיפה על עסקי שובינסקי. על אלה האחרונים נמנים פקידים ממשלה בכירים, אנשי המכס, עסקנים הפועלים, ראשי מערכת הביטחון ועיתונאים, שיכלו בצורה זו או אחרת להשיג לשובינסקי על ההטבות שניתנו להם. אפילו אם אין במעשיהם עבירה פלילית ישירה, זוהי שחיתות מוסרית וציבורית.

אם נהגו של שרי-התחבורה לשעבר, משה כרמל, קיבל במשך שנים מכונית שהיתה רשומה על שם אוטוקארס, אם אשת שרי-התיירות קיבלה בהנחה ניכרת מכונית משו"משת שהיתה בשימוש משרד-התיירות, אלה הם עבירות חמורות, שיש להסיק לגביהן את כל המסקנות, עד להתפרשות השר.

גם הגילויים על המענקים והתרומות שנאלץ שובינסקי לתרום לקבוצים, מפלגות ועיתונים, שהסתכמו במאות אלפי ל"י, מתוך ידיעה שהוא יפוצה על תרומות אלה מכספי משלם המיסים — הם גילויים חשובים. הם מוכיחים בפעם הראשונה, כי מה שהיה עד כה בגדר שמועות חסרות ביסוס, היא שיטה הקיימת ופועלת.

יצחק שובינסקי טרם החל "לשיר". אמר שובינסקי השבוע: "ביום כיפור אין מזמרים ומירות." יתכן שכאשר יסתבר לסוחר הקרדה לשעבר, שהפך לאיל המכונות הישראלי, כי מצבו אבוד, הוא יחליט לבחור בדרך של "תמות נפשי עם פלישתים", יחשוף את כל האמת על "השיטה" שאיפשרה מפולת כלכלית חסרת-תקדים, המאיימת למוטט מערכת כלכלית שלמה.